

Protikomunistični upor

Terorizem komunistične revolucije je na Slovenskem dosegel vrh v zgodnjem poletju 1942, in sicer na Dolenjskem in Notranjskem. Partizanske enote so samovoljno mučile in pobijale osumljene nasprotnike, vodilne in vplivne moške in žene, duhovnike, članke KA, župane, učitelje, celo cele družine. Po Dežmanu so partizani so že leta 1941 pobili okoli 120 Slovencev, do konca julija 1942 še okoli 900 (do konca leta 1943 pa še okoli 1800). Partije se je oprijela prava "strast likvidiranja" (Ivo Ribar-Lola). Kardelj je po "likvidacijah" podrejenim nekajkrat očital preuranjenost, način mučenja in usmrtitve, pa še kak "nepotreben" uboj, umorov samih pa ne.

Režimsko zgodovino pisje ima revolucionarne pokole in mučenja poleti 1942 za "napake" t.i. narodnoosvobodilnega boja. Ferenc našteje 400 do 500 takih "napak" samo v delu Slovenije, ki je bil pod italijansko zasedbo, spomladi 1942 v teku dveh mesecev. "Provincia di Lubiana" je takrat imela ca. 350.000 prebivalcev, torej bi to pomenilo eno "napako" = umor na 700 prebivalcev. (V današnjih razmerah bi pri 2 milijonih Slovencev to pomenilo v dveh mesecih ca. 4000 "napak"-umorov, politicidov; vsak dan torej čez 60 umorov vplivnih in vodilnih ljudi.) Skoraj istočasno so italijanski okupatorji kot represalije na večinsko nepomembne vojaške akcije partizanov streljali talce, požigali vasi in odganjali prebivalstvo v taborišča smrti.

Čeprav partijsko zgodovino pisje opravičuje revolucionarne pokole in mučenja poleti 1942, vendar v celotni strategiji in taktiki KPS/OF pri teh pobojih ni šlo za napake, temveč za zavestno načrtovana dejanja, ki naj bi izzvala in priklicala na dan reakcijo in odpor. In res

so se v tem neznosnem položaju poleti 1942 začele v ogroženih vaseh organizirati oborožene skupine mož in fantov, mimo okupatorjeve volje. Primer prve samoiniciativne samoobrambe sta Loški potok in Šentjošt nad Vrhniko. Po zgledu teh dveh postojank so se Vaške straže – tako so jih začeli imenovati – v naslednjih mesecih razširile po Notranjski in Dolenjski.

"Čisto jasno je," pravi Dušan Pirjevec-Ahac, "da smo komunisti glede na svoje želje ... bili 'veseli' bele garde ... samo pojav bele garde je omogočal hegemonijo KP... Ni šlo za to, da bi nastala prava državljanska vojna ... potrebne so bile le zadostne količine bele garde ... Samo državljanska vojna je lahko povsem in v celoti potrdila projekcijo in samozasnitek KP... in odpirala zanesljivo perspektivo zmage in prevzema oblasti." "Šele ko je nasprotnik razpoznan in identificiran po številu in obsegu, ga je namreč možno "narodno bojkotirati", javno opljuvati, moralno diskvalificirati, razglasiti za sovražnika in narodnega izdajalca, ter nato likvidirati oziroma "neusmiljeno iztrebiti".

Vaške straže so nastale na različnih krajih, brez medsebojne organizacijske povezave, ločeno druga od druge. Italijanska oblast je z nezaupanjem gledala na novonastalo situacijo. Od primera do primera je vsilila, naprošena odbila ali pa oborožila moške vaščane z zastarelimi puškami. Šele nato je prišla organizacijska pomoč in posredovanje Slovenske zaveze. "Dne 28. februarja 1943 so v Ljubljanski pokrajini šteje 5145 mož, dvakrat več kot partizanov."

Vaške straže so torej nastale "od spodaj", v ogroženem podeželskem prebivalstvu

samem, in ne "od zgoraj", kakor je na primer KPS od zgoraj začela, organizirala in vodila ljudsko revolucijo. Bučar: "Ostane dejstvo, da do oboroženega odpora proti partizanom ni prišlo zaradi odločitve Slovenske zaveze, pač pa predvsem kot samostojen odgovor na teror in likvidacije, ki so jih partizani izvajali. V tem smislu lahko celo rečemo, da je vaške straže "ustanovila" s svojim terorjem KPS/OF sama."

Presoja

V življenjskem silobranu od okupatorja za-prošeno in/ali sprejeto orožje ni bila izdaja slovenskih narodnih interesov. Ni šlo za načrtovano sodelovanje z okupatorjem zunaj področja življenja in preživetja, kjer odločanje ali neodločanje ni eksistencialno pomembno, temveč za vsiljeno izbiro v dvojnem življenjskem silobranu: v silobranu pred revolucionarnim divjanjem partije, in hkrati ter posledično tudi v silobranu pred okupatorjevimi represalijami. Odločiti se je bilo treba: ali se branim in imam tako vsaj nekaj upanja za preživetje ali celo onesposobljenje napadalca, in se obenem tako tudi obranim okupatorjevih represalij, ali pa se ne branim in se pustim od obeh življenjsko oškodovati, celo likvidirati.

Odločitev ni temeljila na načelu, da namen posvečuje sredstva, temveč na načelu o dvojnem učinku, dobrem in zlem, ki lahko sledita neki odločitvi. S sprejemom orožja od okupatorja je bilo možno braniti in varovati slovenska življenja in imetje pred terorjem komunistične revolucije.

Odločitvi za sprejem orožja ni botrovalo kakršno koli simpatiziranje z okupatorjem, temveč življenjska nuja, obramba življenja - v mučni zavesti, da taka odločitev ne bo našla povsod razumevanja in odobravanja. Vendar je bilo zaradi vaške samoobrambe dejansko vedno manj revolucionarnega pobijanja in umorov.

Odločitev za oboroženo samoobrambo ni imela daljnoročnih perspektiv, v svojem bistvu je bila kratkoročen program, šlo je za preživetje do konca vojne. Ta boj ni imel pozitivnega političnega programa, vsaj pri večini moštva ne in tudi na zunaj ne. Ni nastal zaradi uresničevanja nekega določenega in v naprej izdelanega političnega programa za povojni čas, temveč zaradi preprečenja zmage revolucije.

Z obrambo življenj in imetja je bila tesno povezana tudi obramba vere in vernosti. Ne v smislu, da bi bil ta boj od vsega začetka naperjen proti brezbožnemu komunizmu, temveč najprej za varovanje življenj, imetja in preživetje vernikov s krščansko in katoliško tradicijo slovenstva, pozneje pa vedno bolj zavestno proti uresničitvi ateistične družbene ureditve.

Seveda so bile z oboroženo povezavo storjene usluge tudi okupatorju, - a okupatorju, čigar vojaška moč je na evropskih bojiščih vedno bolj slabela in čigar dokončni vojaški poraz je že bil "zagotovljen" - najpozneje po Stalingradu spomladi 1942, ko je vsak Slovenec to vedel, in ne samo upal.

Nekateri priznavajo upravičenost samoobrambe in povezave z okupatorjem le Vaškim stražam, domobranstvu pa ne. Vendar takšno razlikovanje ni utemeljeno. Domobranstvo v Ljubljanski pokrajini, na Primorskem in na Gorenjskem in četništvo sta posledično in legalno nastala iz istih vzrokov in zaradi istih ciljev (preprečenje revolucionarnega nasilja, preživetje, to je varovanje golih življenj in imetja), iz katerih so nastale Vaške straže. Vojaške in operacijske izboljšave, oprema ter številčno povečanje domobranstva so sicer pomemben dejavnik, a moralna upravičenost oziroma neupravičenost defenzivne in nato ofenzivne samoobrambe samo po sebi ni odvisna od le-teh.

Naj omenim še domobransko prisego. Opozoril bi rad na študije, ki so bile že pred

leti napisane doma, ne v emigraciji (Peršič, Mlakar). Oba avtorja poudarjata, da to ni bila prisega Hitlerju, zato se zadnje čase bolj uporabljata sintagma "prisega okupatorju". Vendar tudi ta oznaka ni zadovoljiva, ker je premalo niansirana in zato zavajajoča. Ni šlo za prisego zvestobe okupatorju, temveč za prisego in obljubo vojaške discipline, za izpolnjevanje vojaških dolžnosti v boju proti komunizmu in za slovensko domovino kot del svobodne Evrope, kakor koli že te besede razlagamo. Dodatna omemba "skupaj z nemško oboroženo silo, stoječo pod poveljstvom vodje velike Nemčije" je bila že takrat in je še sedaj upravičen kamen spotike, še posebej, ker je zaprisega bila dana na Hitlerjev rojstni dan. Večje število domobrancev Ljubljanske pokrajine ni zapriseglo, niti kot nadomestilo za ustno izjavo kadar koli pozneje podpisalo. Prisega pa sploh ni bilo ne pri gorenjskih ne pri primorskih domobrancih. Prisegli tudi niso predstavniki slovenskih civilnih oblasti pokrajinske uprave, od najvišjih uradnikov do najnižjih. Pač pa so morali prisegati zvestobo in disciplino Hitlerju vsi mobiliziranci v nemško Wehrmacht iz Gorenjske in Štajerske, med katerimi je bilo mnogo pozneje vodilnih partizanov.

Kolaboracija?

Švicarski zgodovinar Werner Rings v knjigi *Leben mit dem Feind* na široko razpravlja o pojavnosti in oblikah kolaboracije v zasedeni Evropi med 1941 in 1945. Razpoznava štiri različne oblike sodelovanja z okupatorjem: brezpogojno, pogojno, nevtrarno in taktično kolaboracijo.

Brepogojna kolaboracija pomeni sprejetje okupatorjevih ciljev, načel in ideologije v teoriji in praksi. Pomeni pripravljenost za usluge in žrtve v boju za skupno stran. Cilji kolaboracije so ali postanejo cilji okupacije/okupatorja.

Pogojna kolaboracija pomeni delno sprejetje načel in prakse okupatorjeve ideologije,

in ustrezno, to je delno in pogojno sodelovanje pri nekaterih družbenih spremembah, ki si jih tudi sam želim in ustvarjam.

Nevtralna kolaboracija služi lastnemu preživetju, brez priznavanja političnih in ideoloških načel okupatorja. Ker na razmere ne morem in nočem vplivati, moram čase preživeti tako ali drugače, seveda predvsem zase in sebi v dobro – in s tem posredno tudi v dobro okupatorja.

Taktična kolaboracija je povezava z okupatorjem predvsem zaradi skrivanja in zakrivanja odpora proti njemu. Čeprav se iz življenjske nuje spustim v sodelovanje z njim, sem in ostanem njegov idejni nasprotnik in so moji cilji nasprotni njegovim in narekovani od raznih še danih pozitivnih možnosti: posrednega preprečevanja njegovega nasilja, preprečevanje umorov nedolžnih, pomoč skrivačem, ilegalni tisk, povezava in obveščanje, ohranjanje in opogumljanje nacionalnega ponosa in protiokupatorske zavesti, pripravljanje na končni oboroženi upor itd.

Zgodovinarica Tamara Griesser-Pečar je mnenja, da so Vaške straže in Slovensko domobranstvo primer taktične kolaboracije. Podobnega mnenja je tudi zgodovinar Boris Mlakar, ki pa taktično kolaboracijo imenuje funkcionalno. Po mojem gre bolj za besedno kot stvarno razlikovanje.

Vendar se sprašujem, ali beseda "kolaboracija" ustreza zgodovinski resničnosti dogajanja pri nas. Je ta izraz upravičen? Beseda "kolaboracija" – kakor jo uporabljajo evropski jeziki in tudi slovenščina, pa naj jo obračamo kakor koli – ima namreč prizvok in očitek neetičnega dejanja, izdajalstva, narodne izdaje.

Gledano v celoti v slovenski takoimenovani taktični oz. funkcionalni kolaboraciji Vaških straž in domobranstva – Rupnika in njegov ozki krog pustim pod vprašajem – nikakor ne gre za kakršno koli izdajo slovenskih nacionalnih interesov. Sprejetje orožja od okupatorja in sodelovanje z njim zaradi ko-

munističnega nasilja in življenjske nuje najustrezneje poimenujemo tako, da povemo to, kar je res bilo: upravičena samoobrambna povezava z okupatorjem, brez izdaje življenjskih interesov slovenskega naroda.

Ob koncu razpravljanja mi prihaja na misel še vprašanje, če lahko tudi KPS, njeno delovanje in vlogo med 1941 in 1945 obravnavamo v sklopu vprašanja o kolaboraciji na Slovenskem.

KPS je bila od ustanovitve leta 1920 - preko KPJ - članica Kominterne, Komunistične internacionale, s sedežem v Sovjetski zvezi. Cilj te povezave in sodelovanja je bila svetovna boljševiška revolucija in sovjetizacija držav Evrope in sveta. Revolucionarno prevratno delovanje Kominterne in SZ po vseh kontinentih sveta od začetkov do konca 1943 je zgodovinsko dovolj raziskano in potrjuje to ugotovitev.

KPS je bila življenjsko povezana s to organizacijo in to tujo državo. Že pred vojno je od Komunistične internacionale in Sovjetske zveze dobivala ideološko, organizacijsko, materialno in politično podporo. KPS je svoje kadre, desetine slovenskih partijcev, v Moskvi idejno šolala, na sedežu Kominterne imela svoje funkcionarje, jih učila ilegalnega dela in uvajala v diverzanstvo, poslala nad 300 članov in nečlanov od 1936 do 1939 v špansko revolucijo, da so se vojaško usposobili. Kardelj in Tito sta bila - 1936 in 1937 - ilegalno poslana iz Moskve v Jugoslavijo za voditelja prevratnega delovanja: vse in vedno po ukazih in naročilih iz Moskve in Kominterne, s katero je bila tudi od 1939 radijsko povezana: med vojno je bilo med Titom in "Dedom" = Kominterno poslanih in prejetih nekaj tisoč depesh, navodil in ukazov.

V katero zgoraj omenjenih kategorij kolaboracije je treba uvrstiti delovanje KPS?

Upam si trditi, da ne spada v nobeno teh, ker presega vse omenjene kriterije. Odgovarja pa merilom, ki določujejo in označujejo najhujšo možnost kolaboracije, to je "kvislinštvo". S pomočjo tuje države, Sovjetske zveze, z direktno podporo tuje mednarodne teroristično-revolucionarne Kominterne je Komunistična partija Slovenije pod krinko narodnoosvobodilnega boja posredno ali neposredno uničila desettisoče slovenskih življenj, notranje razklala slovenski narod, l. 1945 po zavezniški zmagi zaradi totalne vojaške in politične naslonitve na SZ onemogočila uresničitev Združene Slovenije, izgubila Trst, Gorico in Koroško, za pol stoletja slovenski narod izključila iz Evrope in negativno oblikovala slovenski narodni značaj.

Režimsko zgodovinopisje poje hvalnice t.i. narodnoosvobodilnemu boju: poleti 1941 smo Slovenci, prvi od vseh evropskih narodov in držav, dvignili prapor totalnega in oboroženega upora proti nacizmu in fašizmu. Postali smo najvišji živi zgled bojevitosti, evropski prvaki!

Pred kratkim smo izvedeli, da smo prvaki - ne samo v Evropi, temveč na vsem svetu - v najvišjem številu samomorov med starostniki nad 65 let. Gre torej za prav tiste letnike, za tisto plast slovenskih prebivalcev, ki so neposredno kot otroci ali mladoletniki na lastni koži doživljali revolucijo in t.i. narodnoosvobodilni boj in nato v JLA prisegli, da bodo branili "tekovine socialističke revolucije"... Sociolog Vinko Potočnik zadevo takole komentira: "O razlogih za tako visoko število samomorov pri nas si strokovnjaki niso edini. Sam se najbolj strinjam s suicidologi, ki odgovor iščejo v negativnem razmišljanju o sebi. Negativno razmišljanje o preteklosti sproža veliko občutkov krivde, o sedanjosti nizko samooceno in o prihodnosti občutje nesmisla."